

виконання покарань та слідчих ізоляторів протягом 2013 року. – Державна пенітенціарна служба України, 2014.

3. Профілактика злочинів : Підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужи. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 735-р «Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року» // Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua

5. Стеблинська О.С. Кримінологічна характеристика окремих видів транснаціональної організованої злочинності: Наркобізнес // Проблеми протидії транснаціональній організованій злочинності : наук.-практ. посіб. / [М. Г. Вербенський, Р. М. Безхлібник, А. І. Берлач та ін.] ; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц., Засл. юриста України М. Г. Вербенського ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2010. – 288 с.

Конопельський В.Я.,

кандидат політичних наук, доцент,
начальник кафедри кримінального права
та кримінології Одеського державного
університету внутрішніх справ

Пришко І.А.,

здобувач кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ПРО РОЛЬ СУБ'ЄКТІВ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ У ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНІЙ СУБКУЛЬТУРИ

Як свідчить практика, загально-соціальні заходи протидії негативному впливу кримінальної субкультури в УВП входять у систему запобігання злочинам в Україні та органічно зв'язані з діяльністю, що в науці найшла своє обґрунтування у виді загально-соціального запобігання злочинам [1, с. 53]. У цілому

під запобіганням злочинності, як зробив висновок А.П. Закалюк, у буквальному розумінні слід розуміти діяльність по перешкоджанню вчиненню злочинів [2, с. 318]. У свою чергу, під загальносоціальним запобіганням злочинам в науці (І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман та ін.) розуміють комплекс перспективних соціально-економічних і культурно-виховних заходів, спрямованих на подальший розвиток та вдосконалення суспільних відносин і усунення або нейтралізацію водночас причин та умов злочинності [3, с. 95-96].

Серед суб'єктів загально соціального запобігання злочинам [4, с. 115], включаючи й сферу виконання покарань, вирішальну роль займають органи та організації, які керують цією діяльністю, організовують її та створюють систему управління нею (органи державної влади та управління, а також органи місцевого самоврядування) [2, с. 346]. Зокрема, до таких суб'єктів з числа органів законодавчої влади належить, передусім, Верховна Рада України, її комітети [5] та народні депутати.

Відповідно до вимог ст. 75 Конституції України, Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади, визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики та створює правову основу загальносоціального запобігання злочинності. При цьому повноваження парламенту України, як вірно зробив висновок В.В. Голіна, дають йому підстави для розроблення головних напрямів боротьби зі злочинністю, створення законодавчої бази для істотного впливу на кримінологічну політику держави, а взагалі своєю діяльністю сприяти зниженню кількісно-якісних показників злочинності [6, с. 63]. Так, у Законі України від 1 липня 2010 р. «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначено, що основними засадами політики у сфері розбудови державності, зокрема є:

а) посилення протидії корупції та тіньовій економічній діяльності; забезпечення безумовного дотримання законності; насамперед вищими посадовими особами держави, політиками, суддями, керівниками правоохоронних органів і силових структур;

б) боротьба зі злочинністю шляхом поліпшення координації роботи правоохоронних органів, оптимізації їх структури, належного забезпечення їх діяльності (ст. 3 Закону) [7].

У контексті вирішення задач даного дослідження роль Верховної Ради України як суб'єкта загальносоціального запобігання злочинам є досить значною, позаяк без визначення на рівні держави правових засад протидії кримінальній субкультури реалізація їх в умовах УВП є неможливою.

Таке ж місце у системі цих суб'єктів займає й Президент України (розділ V Конституції України), який на основі та на виконання Конституції і законів України забезпечує наступальну протидію злочинності та досягнення уповільнення темпів її динаміки на підставі чітко визначених пріоритетів, поступового нарощування зусиль держави і громадськості, вдосконалення законодавства та практики його застосування. Так, Указом Президента України від 27 жовтня 2009 р. № 870/2009 набрало чинності рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 р. «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції», яким затверджено основні завдання у сфері протидії злочинності та корупції, т.ін. [8].

Без сумніву, без гарантування забезпечення прав і свобод людини і громадянина, що є однією з основних функцій Кабінету Міністрів України, ефективність протидії кримінальній субкультури буде невисокою. Кабінет Міністрів України та інші органи державної виконавчої влади (місцеві державні адміністрації) здійснюють заходи щодо забезпечення громадського порядку і боротьби зі злочинністю, відповідно до Конституції України (розділ VI) та Закону України від 7 жовтня 2010 р. «Про Кабінет Міністрів України» [9] розробляють, контролюють і координують виконання програм запобігання злочинності, організують її наукове супроводження і ресурсне забезпечення. Виходячи з цього, варто визнати, що роль Кабінету Міністрів України у протидії кримінальній субкультури є визначальною у контексті розробки та забезпечення реалізації відповідних програм з питань боротьби зі злочинністю.

У свою чергу, місцеві держані адміністрації здійснюють державну політику у сфері протидії злочинності в межах регіону (відповідної адміністративно-територіальної одиниці – саме там, де розміщуються органи та установи виконання покарань ДКВС України), забезпечують виконання Конституції України, державних програм (наприклад, постанова Кабінету Міністрів

України від 26 січня 1994 р. № 31 «Про програму приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також осіб, які тримаються у слідчих ізоляторах і лікувально-трудовах профілакторіях, у відповідність з міжнародними стандартами» [10]; регіональні програми працевлаштування засуджених та осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі; ін.) та інших рішень центральних органів державної виконавчої влади та керівників місцевих державних адміністрацій [11].

Предметно роль Кабінету Міністрів, як суб'єкта загальносоціального запобігання злочинам в УВП, виражається у розробці та реалізації на практиці Комплексних програм профілактики правопорушень [12] та Концепцій реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень до 2015 року [13].

Серед суб'єктів даного виду запобігання злочинам в Україні важливе місце також посідають органи місцевого самоврядування [14], які за своїми повноваженнями, як зробив висновок В.В. Голіна, здійснюють організаційно-управлінські функції щодо запобігання злочинності, організують і координують роботу відповідних суб'єктів даного виду суспільної діяльності, т.ін. [6, с. 65-66].

У контексті вирішення проблем, пов'язаних з протидією кримінальній субкультури в УВП, особливу увагу привертають до себе Спостережні комісії виконавчих комітетів місцевих рад [15], які приймають безпосередню участь у кримінально-виконавчій діяльності [16].

До інших суб'єктів загально соціального запобігання злочинам, у тому числі й в УВП, належать: суб'єкти господарювання; установи культури та спорту; засоби масової інформації; органи, що регулюють природокористування, міграцію, та здійснюють працевлаштування і пенсійне забезпечення; житлово-комунальні організації державної влади, а також приватного права, які беруть участь у різних сферах життєдіяльності суспільства (в науці зазначені суб'єкти відносять до неспеціалізованих суб'єктів запобігання злочинам [1, с. 65]). Як з цього приводу слушно зауважив А.П. Закалюк, у даному випадку суб'єктом діяльності щодо запобігання злочинності та злочинним проявам можуть бути визнані органи, організація, окрема особа, які у цій діяльності виконують хоча б

одну з таких функцій щодо заходів запобігання: організація, координація, здійснення або безпосередня причетність до здійснення [2, с. 346]. При цьому, як встановив Л.М. Давиденко, суб'єктами запобігання злочинам є тільки ті, які постійно або тимчасово приймають участь у боротьбі зі злочинністю [17, с. 100].

Отже, якщо узагальнити зазначені та інші підходи, що висвітлені в науковій літературі [18, с. 19-20], то під загальносоціальним запобіганням негативному впливу кримінальної субкультури на формування протиправної поведінки засуджених в УВП слід розуміти комплекс перспективних правових, соціально-економічних, культурно-виховних та інших заходів, що здійснюються постійно або тимчасово органами державної влади і місцевого самоврядування та іншими неспеціалізованими суб'єктами запобігання злочинам, з метою подальшого розвитку та вдосконалення кримінально-виконавчих правовідносин і усунення або нейтралізації причин та умов функціонування у середовищі засуджених до позбавлення волі зазначеного виду суспільної культури, а також її суспільно небезпечних наслідків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінологія : [навч. посіб.] / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб, та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Атіка, 2009. – 312 с.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3-х кн. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
3. Кримінологія: Загальна і Особлива частина / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. К. Кальман, О. В. Лисодед; за заг. ред. І. М. Даньшина. – Х., 2003. – 352 с.
4. Кримінологія : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за заг. ред. О. М. Джужі. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 414 с.
5. Про регламент Верховної Ради України: Закон України про комітети Верховної Ради: станом на 21 лютого 2012 року. – Х.: Право, 2012. – 192 с.

6. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / Голіна В.В. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.
7. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55. – Ст. 1840.
8. Про затвердження рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 р. «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції»: Указ Президента України від 27 жовтня 2009 р. № 870/2009 // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/870/2009>.
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовтня 2010 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2591-17>.
10. Про програму приведення умов тримання засуджених, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, а також осіб, які тримаються у слідчих ізоляторах і лікувально-трудовах профілакторіях, у відповідність з міжнародними стандартами: схвалена постановою Кабінету Міністрів України від 26 січня 1994 р. № 31 // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/31-94-п>.
11. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586–XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 1184.
12. Про затвердження Комплексної програми профілактики правопорушень на 2007-2009 р.р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 року // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1767-2006-п>.
13. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 листоп. 2011 р. № 1209–р // Офіційний вісник України. – 2011. – № 93. – Ст. 3389.
14. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97–ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – № 25. – Ст. 934.
15. Про затвердження Положення про спостережні комісії: постанова Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2004 р. № 429 // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/429-2004-п>.
16. Організація діяльності спостережних комісій . Положення про спостережні комісії: Науково-практичний коментар / Авт. І.С. Яковець. – М.: Penalreform International, 2006. – 190с.

17. Бандурка А.М., Давыденко Л.М. Преступность в Украине: причины и противодействие: Монография. – Х.: Гос. Спец. Изд-во «Основа», 2003. – 368 с.

18. Профілактика злочинів : підруч. / [О. М. Джу́жа, В. В. Васи́левич, О. Ф. Ги́да та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джу́жі. – К. : Атіка, 2011. – 720 с.

Корольчук В.В.,

старший науковий співробітник
відділу організації науково-дослідної
роботи, кандидат юридичної наук,
старший науковий співробітник

**ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРИМІНОГЕННОЇ
СИТУАЦІЇ, ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ І ОРГАНІЗОВАНИЙ
ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ**

Антикорупційне законодавство містить величезну кількість заходів, спрямованих на подолання корупції в різних сферах діяльності органів державної влади в Україні. Проте доводиться констатувати, що влада так і не спромоглася вплинути на обмеження рівня і масштабів корупції в Україні. Таким чином, проблема полягає не у відсутності заходів, а у їх предметному виконанні. У переважній своїй більшості вони так і залишаються нереалізованими, переходячи із одного документа в інший, внаслідок їх невиконання відповідними посадовими особами. Йдеться, зокрема, про запровадження і реалізацію правового механізму декларування доходів та витрат осіб, уповноважених на виконання функцій держави, та членів їх сімей; створення єдиного координаційного органу з питань протидії корупції; створення служби кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів; розробку кодексів доброчесної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави, органів місцевого самоврядування; створення єдиного державного реєстру юридичних та фізичних осіб, притягнутих до адміністративної чи кримінальної відповідальності за корупційні дії; розробку механізму повідомлення, реєстрації, перевірки та розгляду фактів корупційних діянь; посилення юридичної відповідальності